

Lo Somaten

DIARI REGIONALISTA Y D' AVISOS Y NOTICIAS

Any XII

Reus, Dissapte 28 de Agost de 1897

Núm. 3.353

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Reus, un mes. Ptas. 3/50
En provincies trimestre. 1/00
Extranger y Ultramar. 1/50
Anúncis, a preus convencionals.

Administració y Redacció

PLASSA DE LA CONSTITUCIÓ, (PORXOS)

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

En la Administració d'aquest diari y en las principals llibreries d'aquesta ciutat y de fora.
En Barcelona, litografia Mallofré, carrer Junquera, 6.
No's retornan los originals encara que no's publiquin.

Farmacia Serra

La que paga més contribució de la província
ÚNICA FARMACIA OBERTA TOTA LA NIT
Arrabal Santa Anna, número 80, prop à la plassa de Catalunya

MALALTS DELS ULLS

Lo **DOCTOR BIADA**, oculista del Hospital del S. C. de Barcelona, ex-quefe de clinica y ab titol de las universitats de Berlin y Wurzburg, ex-ajudant dels Drs. Wecker y Landelt de Paris.
Reb en CONSULTA à Reus, tots los diumenges y dilluns de 9 à 12 y de 4 à 5.
Arrabal alt de Jesús, 38, sobre l'Correu.
Los demés dias à Barcelona, Claris, 44, cantonada à la Gran Via, de 11 à una y de 4 à 5.

SECCIÓ DOCTRINAL

Estudis lingüístics

La nostra parla és llengua i no dialecte

Per a molts dels nostres llegidors no caldria escriure aquestes ratlles—qu'el català és llengua arribava à esser fins axiomatic—però hi ha tanta ignorància i mala fé pel món, qu'encara qu'és qüestió molt tractada, lo poc que pugui dir de nou no hi vindrà de més.

Més d'un còp la gent del centre rebaixen la nostra llengua, anomenantla *dialectucho* ò *jerga local*, i en molts llibres de text que tant de mal fant s'hi trova sovint «En España además del castellano, lengua oficial, se hablan los dialectos vasco, catalán, gallego, etc.» llibres que son producte de *savis* qu'ignoren lo que vol dir dialecte. I sinó vegin com s'expliquen:

Un die em deia un d'aqueixos *eruditos* qu'el català era dialecte, primer perquè no es llengua oficial, es a dir que barrejava la política am la ciencia filologica, passant per alt, que dit senyor no sabia qu'el català avia sigut llengua oficial en altres temps;—aquella teoria és de lo més contradictori;—perqué aixis trovem qu'el francès, per exemple, és llengua a dins de França, però que dins d'Alemanya (en la Lorena) és dialecte—que l'irlandés i l'bretó (adós de la familia celtica) son pels aconteixements polítics, l'hu dialecte del inglés, (que pertany a la familia germanica), l'altra al francès (novollatina), lo meteix qu'el català del Rosselló és avui un dialecte francès, i lo meteixa pels avans del tractat dels Pirineus ho deuria esser espanyol, i també segons aquesta teoria, lo castellà passaria a esser un *dialectucho* del xino al die qu'els xinos conquerissin l'Espanya i hi imposessin la llengua oficialment.

Segon.—Lo català és dialecte perquè es deriva del castellà, i no te ni academia ni gramatiques (sic).—Qu'el català es deriva del castellà és d'allo mes gratuit i infonamentat,—perqué si es deriva, quines son les lleis de derivació? jo no les sé veure, mentres que coneg' les lleis qu' hant regit al derivarse del llatí, i qu'el nostre vocabulari és derivi del seu, vagin comparant: gòs de (perro) taula de (mesa) cadira de (silla) etcetera, etc., etc. i com se pot derivar lo català del castellà,—si primé es parlà aquella llengua, qu'és la mes vella de les novollatines, i aixo fa qu'el català se l'anomeni lo germanà grand de la branca llatina,—i els feits ho demostren ben bé;—nosaltros trovem lo català escrit el sigle IX com sont «L' epítafi del comte Bernat», i el «Jurament de Carles lo Calvo», etc. (1) mentres qu'el castellà no es trova fins mes tard i encare les primeres

manifestacions literaries, estant escrites en gallego.—I anem a alló que no tenim Academia i Gramatiques—encare qu' aixó no vol dir res perque es pot fer la gramatica, del dialecte més fosc i corromput; i en canvi hi ha llenguas, com l'inglés que no tenen academia,—peró nosaltros, encare que no ha fet gaire cosa la tenim l'academia de la llengua, i fa força anys, i de gramatiques, ens en sobren, ne tenim massa, i n'hi ha de ben bones, i també de dolentes.

I anem a les altres parts, que veurant lo qu' es bo. Tercer «Lo català es dialecte perquè s'assembla al castellà, hi ha moltes paraules iguals i s'entén molt be».—A tot aixó li varem dir que n'hi ha mes de diferents que d'iguals i ben igual (dins de la fonetica oriental) no res,—i acabat aixó no ens diu res mes que comunitat d'orige, de germanor, però en aqué cas, tant dret tindrem nosaltros com ells, i també podríem dir—ho al revés, que ho és el castellà dialecte perquè també s'assembla a la nostra llengua. I ademés quant mes grand no hi és la semblança entre el portugués, l'italià i l'castellà i sens embarg' ningú dirà que siguin dialectes del castellà sinó llenguas afins tant afins com se vulgui, fins anomenar les germanes bessones, però mai l'una s'ha derivat del altra—sont romanços diferents, fills d'una mateixa mare.

Tampoc que hi hagi qui entengui i català es cap rahó, dona entendre que n'han fet estudis o de llenguas semblants però nosaltros lo que veiem, els fatigs que passa la gent del poble castellà quand tenen d'anar a raure amb un català que no conegui llur llenguatje... i també mirem am recauca, lo que pateixen nostros pàgesos, quand vant al servei, o quand estant embolicats amb quelcom d'oficial...

I com vaig veure qu'el individu en qüestió malgrat lo tindre l'titol de llicenciat i doctor etc. era una nulitat, el vaig deixar i encare sostenint-me qu'el català era dialecte.—

Generalment parla de dialectes gent que no sap lo qu'és, i que no hant fet cap estudi de gramatica ni filologia, i ho diuen per aver ho llegit o sentit a dir, però d'altres ho diuen am la mala intenció de rebaixar i maltractar la nostra parla, i la nostra literatura, per a ferir-nos l'amor a tot lo nostre, però en fem poc cas, i mai ne ferém de res sino ens venen amb arguments i raons com cal!

I deixant tot aixó a una banda tractarem la cosa baix l'aspecte científic, de primer veiem lo que vol dir la paraula dialecte: dialecte ve de dos mots gregos—de la proposició (dia = a través) i del verb *lego* (dir, llegir, enraonar) es a dir qu'etimologicament vol dir *a través del llenguatje*, i (dins del terror filologic qu' es sont se deuen tractar aquestes qüestions) lo definirem dient que *hi formen aquelles modificacions i variants qu' una mateixa llengua té segons les clas-*

ses i localitats, aquestes modificacions poden esser lleugerament fonetiques, i ls giros i canvis sintaxics ó be en un cert vocabulari local, etc. així sont dialecte l'andalus, l'aragones, lo hablé—del castellà,—lo napolità del italià,—lo valencià del català,—lo doric, l'eolec,—del grec,—etc. quins caracters i lleis de derivació, podríem senyalar,—pero quand aquestes variacions afecten essencialment a totes les parts de la gramática i quand el vocabulari és diferent a les ores és llengua,—totes les llengües hant comensat essent variacions dialectals,—modificant sons i corrompent paraules. canviant el sentit de molts admetent, altres elements de diferent origen s'ha arribat à fer una llengua per aixó es dia qu'els dialectes d'avuy, serant demà llenguas si continuen desenrotllant-se.—Es difícil coneixe l'pas de dialecte à llengua, com no se sap allà ont acaba la justícia i comença la misericordia i pero quand la llengua està ben desenrotllada, i en el cas que tenim la qüestió és fora de dubtes, q' a Barcelona

En primer llog ja hem vist qu'el català és trova escrit mes aviat qu'el castellà, dos are dirém que no sols és la mes antiga, sinó la mes llatina, de las novollatines,—es la qu'ha conservat millor les arrels llatines am mes pureza, mentres que el castellà les corromp sovint. Té lleis de derivació fixades i que compleix sempre, tenint lo català la bellasa i armonia de la mare lo llatí. (1) —té una fonetica, per complet diferent a la castellana, avent hi sons qu'ells no poden fer, —i que figuren en llatí, i totes les demes novollatines, perquè la castellana es la menos llatina —i té sons lletjos com (de *ja* i *za*) que li venen del alarb ó del flama—mand —i que cap mes llengua d'aquesta familia els té. —la morfologia es molt diferent no mes cal fullejar qualsevol tractat, per á convence n, i la sintaxis i l'ortografia, tambe tenen caracters propis —ademés tenim un vocabulari existent molt diferent, tenint hi elements celtics, gregos alarbs (etc) (2) i després de les 3 branques en que es divideix en les novollatines forma part d'una diferent, és a saber: es la 1.ª (frances —provensal — català — waló — llatí i dialectes del Piemont) — 2.ª, Gallego, Portugues Castellà italià i llurs dialectes i tercer lo rumà. — En quant a autoritats que regoneixen al català la categoria de llengua, sen podrien fer una llista però per no feu llerg no mes diré als *Eruditos* que la Real Academia de la Lengua Española, en el proleg de sa gramatica — diu qu' en Espanya a més del castellà es parlen *altres llengües* com lo català que n' es literaria.

I per acabar també vull citar lo testimoni del anticatalanista Moguel qu' en plena cátedra ha dit, qu'el català és llengua, si bé literariament quasi llengua.

Creg que ja n'hi ha prou, més sen podria dir.—Peró si he demostrat qu'el català és llengua, també existeix un català qu' es dialecte, és lo que parla la gent cursi, barrejantlo am mil paraules ó formes qu' el fant un patnès del espanyol,—i millor dit lo dialecte català és la llengua que parlen molts catalans al volgué parlar en castellà; dialecte que te la seva fonetica i corrupcions; els seus caracters i formes propies—aixó si que es un veritable dialecte,—peró mentres Catalunya tingui fills que l'estimin, i hi hagi catalans que aimin llur parla—i no la vulguin canviar per una altra ben lleija i estranya—que aixó no passará mai— Catalunya enraonarem una llengua, i ben llengua.

MIGUEL VENTURA

(1) Véigis Revista de Catalunya—n° IV, article de Brunet i Bellot.—i Pars i Ramona. Literatura catalana—sigle IX.

(1) Véigis la gramática histórica de Ferrer i Carrió—Barcelona 1894 i ls travalls gramaticals del Pare Nouell—Maurea—1896.
(2) Pars i Ramona—Literatu. Catalan planes 26-45.

GUIA DEL PASSATJER

SERVEY DE TRENS

SORTIDAS

De Reus á Barcelona

5'04 m. correo (Per Villanova y Vilafranca) 1.ª, 2.ª y tercera.
8'56 m. exprés, primera y segunda dimars, dijous y dissabtes, (per Vilanova).
12'11 t. mercancias, segunda y tercera.
1'57 t. correo (per Vilanova.)

De Barcelona á Reus

5'25 m. (per Vilafranca).
9'46 m. (per Vilanova).
15'8 t. per id.
7'39 t. exprés (dimars, dijous y dissabtes.)

De Reus á Mora

9'33 m.—1'04 t.—3'10 t.—7'19 y 9'57 nit.

De Mora á Reus

4'21 m.—8'00 m.—12'08 t.—6'04 t.—7'36 n.

De Reus á Tarragona

8'30 m.—9'47 m.—2 t.—7'04 t.

De Tarragona á Reus

7'30 m.—12'25 t.—4'30 t.—8'20 n.

De Reus á Lleyda

8'10 m.—5'23 t.

De Lleyda á Reus

5'50 m.—3'50 t.

De Reus á Vimbodí

1'28 t. cotxes de 2.ª y 3.ª

De Vimbodí á Reus

9'53 m. cotxes de 2.ª y 3.ª.

De Tarragona á Valencia

9'30 m. y 11'30 n.

De Valencia á Tarragona

11' m. y 6'30 t.

ADMINISTRACIÓ DE CORREUS-REUS

Horas d' arribada y sortidas de correos

ARRIBADAS

De Tarragona, 8'30 m.

De Barcelona (per Tarragona) 8'30 m.
De id. directe 10'30 t.
De id. id. 1'30 t.
De id. ab la correspondencia extranjera (per Picamoixons y descendent de Lleyda) 7'30 t.
De Madrid y Zaragoza 2'30 n.
De Lleyda y Huesca 7'30 n.

NOTA: Los correos para Filipinas sortiran de Barcelona lo 7 y 27 de Novembre y 15 y 19 de Desembre del corrent any. Los de Cuba surten d' aquesta Administració lo 7, 17 y 27 de cada mes, correo ordinari.

Altra.—Deu tenirse present que tots los vapors que condueixen tropas de reforç á Cuba, portant també correo.

SORTIDAS

Pera Barcelona á las 5'00 m.
Pera id. á las 2'00 t.
Pera Tarragona, Valencia y Murcia per S. Vicens 5 m
Pera id. id. id. (per idem) á las 2'00 t.
Pera Tarragona, directe á las 7'00 n.
Pera Lleyda, Huesca, Manresa, Sabadell, Tarrassa y sas líneas á las 8'00 m.

Pera Madrid, Saragossa, Teruel, provincias vascongadas, Castilla, Galicia, Andalucía y Extremadura á las 1'00 t.

Los pobles servits per peatons á las 9'00 m.

NOTA: A la correspondencia dirigida á Teruel, Andalucía y Extremadura, que s' deposita en los bussons després de la sortida del correo de Madrid, se li dona sortida á las 7 de la nit per Tarragona.

Als propietaris reusenses

Y AL PÚBLICH EN GENERAL

Quan una ciutat com Reus atravesa una crisi produhida per la falta de treball entenent los firmants que tots en general y cada qual en particular tenen la obligació de posar de sa part tots los medis de que pugui disposar pera conjurarla. Los firmants donchs, empresaris tots, y de ab reduhida esfera d' acció y práctichs en la edificació d' edificis, pera conjurar en lo que es fé, á son alcans la crisi perquè atravessan tots los oficis que intervenen en l'art de edificar y reparar edificis, no han titubejat ni un moment en presentar als senyors vehins de Reus las seguets garantías á fi de que en sa vista se decideixen aquets á edificar ó reparar los edificis que tingan á be.

En las obras á jornal lo qui dels quatre dels firmants que estigui encarregat de la direcció de las mateixas, després de dirigir los treballs complirà son jornal d' oficial mestre de casas, no cobrant per las dos cosas más que 1 jornal de 17 rals.

Aceptaré sens cap reparo los oficis que li indiqui lo propietari y en cas de que ell los tinga d' aprontar, presentaré bons oficis mestre de casas, no cobrant més que 1 jornal del oficial ó sian 16 rals renunciant á favor del amo de la obra lo ral que per cada oficial venian fins ara percibint los empresaris en concepte de dret de ferramentas.

Compraran los materials ahont lo propietari los hi indiqui que pera la construcció se necessitin y en una paraula estarán á las ordres del propietari, que es lo qui paga en totes las obras á jornal.

En las obras que s' efectuhin á preu fet los firmants garantirán desde ara la solidés de la construcció y la bondat dels materials que emplearan en la mateixa y presentaran al públich Reusense la segueta tarifa de preus de las unitats d' obra pera que aquest vegi la verdadera rebaixa en los citats preus de construcció y s' decideixin á edificar en son profit y conjuració de la crisi per la que atravessa la ciutat de Reus.

En las obras á preu fet los suscrits s' encarregarán, si així ho desitja lo propietari, de tot lo concernent á la edificació, cerrelleria, fusteria y demés articles fins deixar la obra á punt de ser habitada, ó com vulgarment se diu, á entrega de claus.

Los preus á preu fet son com segueix

METRES CUADRATS

	Ptas.	Cts.
Mur de pedra de 45 centímetros d' espessor en barreja á id. de id. de id. id. id. en argamassa á	6	15
id. de id. de id. id. id. en argamassa á	4	60
id. de id. de rajolas de 30 centímetros en barreja á id. de id. de id. id. id. en argamassa á	5	25
id. de id. de id. de id. id. en barreja á	3	02
id. de id. de id. de id. id. en argamassa á	2	62
Envá doblat.	1	38
id. de panderete en rajolas de 14 á	1	65
id. de id. en id. Comú á	0	70
Solera de tres gruixos en barreja á	3	50
Terrát d' Empressari.	2	83
Bovedillas dobladas aplanadas y enrajolat ordinari á	2	67
Esgrahons de 4 palmos 00, 80 centímetros sens escalonera.	1	84
Teixo de Canyas llís (sense fusta) materials y má d' obra.	1	14
Lluits de Solera en argamassa.	0	50
id. de id. en barreja en obra.	0	50
id. de id. en argamassa en obra	0	31
id. de id. en murs de pedra.	0	50
id. de guix en Bovedillas.	0	35
id. de id. en Envá panderete.	0	20
Colocació y materials del Mesaich de Valencia.	1	75
id. de id. encrostat al foch.	1	25
id. de id. Baldosas del Hospitalet.	0	85
id. de id. Artificial.	0	75

NOTA.—Aquets preus se comprenen sols en edificacions de nova planta y dintre la localitat.

ALTRA.—En las reparacions hi haurá molt poca alteració en los preus segons los metres de cabuda y posició.

ALTRA.—Cornisas, comunas, cunyas, colocació de pedra picada, motllures á preus molt rednhits.

Los firmants: *Josep Magrià*, primer del Roser, núm. 13.—*Joan Rodriguez* carrer Sant Francesch, núm. 48.—*Francisco Serra*, Arrabal baix de Jesús, número 49.—*Jaume Novell*, carrer Sant Celestino, número 32.

Biblioteca Regionalista

Llibreria Regional, carrer de Jesús, 31

SECCIÓ CATALANA

«Lo Catalanisme», per Valentí Almirall,	10 rals.
«Quadros», per Emili Vilanova,	2 "
«La Dida», per Joseph Feliu y Codina,	2 "
«Cartas Andorranas», per Joseph Aladern	2 "
«Costums típicas», per id.	2 "
«Alcover», monografia, per id.	4 "
«Poesias», per Manel Marinello,	2 "
«Oda á Barcelona», per Jascintó Verdagué,	4 "
«Lo Pi de las tres branca», per id.	2 "
«L' Aglenya», per Ramon Masifern	4 "
«Croquis Pirenenchs», per J. Massó Torrents,	12 "
«La Fada», per id.	4 "
«Catalunya trilingüe», per J. Casas Carbó,	2 "
«Anant pel mon», per Santiago Russinyol,	16 "
«Les Cróniques catalanes», per Gabriel Turell,	12 "
«Obras catalanes», per Joseph Ixart,	20 "
«Poesias», de Joan Maragall,	8 "
«Alades», per Emili Guanyabens,	8 "
«Fructidor», drama, per Ignaci Iglesias	8 "
«Montlba», per Bosch de la Trinxeria,	12 "
«Quan jo era noy», per A. de Riquer,	20 "
«Música vella», per E. Doria y Bonaplata,	12 "
«Figura y paisatge», per Narcís Oller,	12 "
«Tascant per les Serres», per J. Pons y Masaveu,	12 "
«Espectres», per Enrich Ibsen,	8 "
Obras dramáticas de la biblioteca del «Teatro Regional», á meytat de preu.	
«Cansons Catalanas», harmonisades per Enrich Moren,	
han sortit:	
«Sant Ramón»,	2 rals.
«Plany»,	2 "
«El Maçoudi», per Brunet y Bellet,	4 "

Las verdaderas aguas minerales

—DE—

VICHY

del Estat francés son los manantials

VICHY-HOPITAL (estómach)

VICHY-GRANDE-GRILLE (fetje)

VICHY-CELESTINS (vias urinarias)

Se ven en las principales farmacias y droguerías y en los dipósitos d' aguas minerales. Pera evitar tota clase d' abusos y substitucions los consumidores deuen sempre demanar y exigir lo nom del manantial.